

DDR-expositie in Streekmuseum Elsloo

Gisteren om 16:12 door Eric van Dorst

*Fons Verhoeve (links) en Jack Bervoets hebben een band met de voormalige DDR.
Afbeelding: Rob Oostwegel*

„Ik ben net op tijd gegaan”, zegt de Steinse fotograaf Fons Verhoeve over zijn reizen naar de DDR. Het grauwe bestaan daar herleeft in het Streekmuseum Elsloo, waar hij samen met verzamelaar Jack Bervoets tentoonstelt.

De expositie over de voormalige DDR is bescheiden van opzet. Aan het eind van de trap naar de zolderetage blinkt een Moskvitch, een grappige speelgoedversie van het Russische automeerk. Erachter een grenspaal met plaquette van de Deutsche Demokratische Republik ofwel DDR. Verder honderden voorwerpen en kledingstukken die herinneren aan de voormalige communistische staat. Porselein, kostuums, instrumenten, typemachines, telefoons, camera's, speelgoed en paspoppen met uniformen. Uiteraard ook een ingelijst portret van

Staatsraadvoorzitter Erich Honecker. Aan het gebint zwart-wit- en kleurentoto's, die de grauwheid van het voormalig Oostblok op papier symboliseren. Openlijk je geloof beleiden was er niet gewenst, het grote Christusbeeld in de hoek lijkt een dissonant. Dat stond er al en was te zwaar om te verplaatsen, zo blijkt.

Historie

Doorgaans wordt de bezoeker van het Streekmuseum Elsloo meegenomen in de lokale historie. Met informatie in woord, beeld en geluid over de scheepvaart op de Maas, de aanleg van het Julianakanaal en het leven van alledag in Elsloo en omgeving van 1650 tot 1950. Het idee voor de expositie over de communistisch staat ontstond toen voorzitter Hugo Luijten in 2018 het DDR-museum van Jack en Petra Bervoets in Stein bezocht. Zij verzamelen sinds 2005 DDR-spullen en Luijten zag er ook foto's en brieven die kunstenaar en fotograaf Fons Verhoeve aan hun museum geschonken had.

Verbeeldingskracht

De collectie toont de opgepoetste armzaligheid in de natie die implodeerde na de val van de Berlijnse Muur op 9 november 1989, binnenkort dus dertig jaar geleden. Tevens is werk te zien van fotograaf en kunstenaar Fons Verhoeve. Hij legde in Dresden mensen, gebouwen en straten vast, zoals hij dat al vier decennia in woonplaats Stein doet.

„Vrij rondlopen en fotograferen mocht daar absoluut niet, alleen bij hoge uitzondering”, zegt Verhoeve. Hij herinnert zich nog goed hoe hij een vrijbrief kreeg. „Wij stonden met de kinderen op een camping in Roggel. Daar verbleef ook ene Freddy, die met niemand contact onderhield. Hij had maar één oog en familie in de DDR. Het leek mij heel sjiek daar eens te fotograferen, maar wist er verder niets van, behalve dat je er vanwege het regime heel voorzichtig moest zijn.” Met Freddy en een koffer vol fotoapparatuur reed hij in 1987 naar Eisenach aan de Oost-Duitse grens.

„Hij zei dat ik geen flauwekul moest maken, want ik heb de neiging dat te doen als het ernstig wordt. Een norske grenswacht vroeg wat in de koffer zat en sommeerde me alles eruit te halen. Hij haalde van elke lens het kapje af en keek er goed in. Gelukkig bleef hij van de rolletjes af. Het was complete paranoia. Er kwam een speurhond en iemand trok de achterbank los. Daar lag een gulden onder, die had ik mooi verdiend.”

De grenscontrole was nog maar het begin van een kennismaking met de ultiem controlerende staat. In Dresden waren de autoriteiten kennelijk op de hoogte van Verhoeves komst. Hij sliep bij Freddy's neef Dieter. „Een man reed me in zijn Trabant naar de stad. Dat ding begon om de tweehonderd meter te pruttelen en

dan stonden we stil. De bestuurder opende de kap, sloeg wat met een hamer en we reden weer. Toen ik bij de Semperoper stond te fotograferen, vroeg iemand of ik geld wilde wisselen. Ik zei dat ik niets bij me had, waarop hij fluisterde dat ik toch zeker wel een gulden op zak had. Zo verraadde hij zich. In een ooghoek zag ik iemand met een telelens in de aanslag staan.”

Gastvrij

Verhoeve voelde overal een beangstigende sfeer en tegelijk onder de burgers veel warmte. „Mijn algemene indruk was dat ze arm waren, maar ook lief en heel gastvrij.”

Dieters vrouw Renate regelde dat hij in 1988 zijn foto's kon exposeren in een van de luttele galerieën in Dresden en bracht de Steindenaar in contact met de fotograaf Peter Reichel, die in 1989 als lid van het collectief Foto Red 77 in het Steinse raadhuis exposeerde. Fraaie portretten in zwart-wit en illustratieve beelden van doodsaaie betonnen woontorens. Maar ook een shot van een brilletje op het trottoir, naar Reichel hem vertelde verloren door een demonstrant één maand voordat de muur viel. De spanningen in het land liepen al op, de foto nemen was risicovol. Werk van de inmiddels overleden Reichel hangt nu ook in Elsloo. „Helaas mocht hij in 1989 niet zelf naar Stein komen. Later deed hij dat wel, een cultuurshock.”

Inwoners van de DDR verlangden naar Westerse producten, ervoer ook Verhoeve. „Oudere mensen huilden en vroegen of ik een Otto-catalogus voor ze had.” Hij keerde in 1987 niet enkel met volle fotorolletjes terug. Freddy had gevraagd zijn tante Lotte mee te nemen. „Ik bracht haar naar Holden. Ze mocht het land zo uit, de DDR wilde wel van de oudjes af.”

Badkuipen

Oost-Duitsers maakten eind 1989 snel kennis met de moderne tijd. „Toen ik in 1990 terugging, lagen op straat van die gietijzeren badkuipen. Er werd volop verbouwd en er reden westerse auto's. De sfeer was anders. Voor mij was de charme er wel een beetje af.”

De ommekeer bracht lang niet alle Oost-Duitsers de verlangde en ook beloofde welvaart. „Niet alles was slecht”, zegt Bervoets. „Nog steeds verlangen mensen terug naar die tijd. De kinderopvang, werkgelegenheid en vakanties.”

Zijn verblijf in Dresden is Verhoeve goed bijgebleven. „De DDR was belangrijk voor mijn ontwikkeling als fotograaf. Weer terug stond ik met beide benen op de grond en besepte ik hoe goed we het hier hadden.”

De DDR-expositie in Streekmuseum Elsloo wordt zondag informeel geopend en duurt tot medio mei. Zondag is de entree gratis.